

Nr 277.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av anslag till statens utrymningskommission; given Stockholms slott den 23 maj 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 maj 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, frågan om anvisande av vissa anslag till statens utrymningskommission och anför därvid följande.

I skrivelse den 1 oktober 1940 har *statens utrymningskommission* förklarat sig anse, att de anslag, som kunde bli erforderliga för kommissionens verksamhet under budgetåret 1941/42 borde beräknas till följande belopp, nämligen 1) till statens utrymningskommission: avlöningar 180,000 kronor; 2) till statens utrymningskommission: omkostnader 60,000 kronor; 3) till civilt luftskydd: förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. 500,000 kronor; samt 4) till understöd åt civila flyktingar från Norge, Danmark och Finland m. m. 500,000 kronor.

I årets statsverksproposition upptogos de två förstnämnda posterna men endast med preliminärt beräknade belopp. Enligt vad i statsverkspropositionen anfördes var anledningen därtill den, att spørgsmålet huruvida vissa ändringar borde vidtagas i organisationen av den statliga flyktingshjälpen vore föremål för överbägende inom socialdepartementet. Därest en ändring i berörda hänseende skulle komma till stånd, kunde densamma bland annat komma att påverka organisationen av och kostnaderna för statens utrymningskommission. Innan slutlig ställning tagits till berörda spørgsmål, syntes därför en definitiv beräkning av anslagen till kommissionen icke kunna äga rum. Medelsbehovet i nämnda båda avseenden uppskattades i överensstämmelse med kommissionens förslag.

I skrivelse den 8 april 1941 har *utrymningskommissionen*, under hänvisning till de erfarenheter, som vunnits under tiden sedan skrivelsen den 1 oktober 1940 avlåtits, i vissa avseenden framkommit med ändrade beräkningar rörande medelsbehovet.

Innan jag ingår på nämnda beräkningar vill jag till orientering om kommissionens hittillsvarande verksamhet återgiva en i kommissionens skrivelse den 8 april 1941 härför lämnad redogörelse av följande lydelse:

Därest en utrymning under ett skärpt krisläge skall kunna genomföras utan att den bortflyttande civilbefolkningen skall tillfogas onödiga umbäranden, måste utrymningen hava föregåtts av ett synnerligen omfattande planlägningsarbete.

Redan före kommissionens tillsättande hade ett avsevärt arbete nedlagts på utrymningsplanläggningen. Kommissionen sökte därför under den första tiden av sin verksamhet i första hand att införskaffa detaljerade uppgifter angående detta arbete samt att i erforderlig omfattning samordna framför allt planläggningen för inkvarteringsordnande. En sådan samordning var nödvändig, enär bortflyttning i många fall planlades att äga rum från ett län till ett annat.

Sedan förordningen den 13 april 1940 om utrymningshjälp och kungörelsen samma dag om inkvarteringsnämnder ävensom lagen samma dag om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m. utfärdats, igångsatte kommissionen omedelbart arbetet med att å inkvarteringsorterna uppbygga den beslutade organisationen av inkvarteringschefer och inkvarteringsnämnder. Detta arbete var i huvudsak avslutat i slutet av maj 1940. — För närvarande finnas i landet 39 inkvarteringschefer samt 2,030 kommunala inkvarteringsnämnder.

Under sommaren 1940 togs kommissionens arbetskraft så gott som helt i anspråk för det omfattande administrativa arbete, som erfordrades för genomförande av den i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 303 till 1940 års lagtima riksdag anordnade verksamheten för beredande av sommarvistelse å landet för barn från vissa städer och andra tätbebyggda samhällen. Kommissionen vill i detta sammanhang allenast framhålla, att skolbarnutflyttningens genomförande visade sig vara synnerligen arbetskrävande, framför allt till följd däraf, att anskaffningen av såväl förlägningslokaler som personal i princip måste grundas på frivilliga avtal, enär förfogandelagstiftning av något slag icke kunde tillämpas vid utflyttningens genomförande.

Sedan skolbarnutflyttningen avslutats, återupptog kommissionen arbetet med utrymningsplanläggningens fullständigande och förbättrande. I syfte

att därvid kunna till fullo utnyttja de erfarenheter, som vunnits under skolbarnsutflyttningen, sammankallade kommissionen samtliga inkvarteringschefer samt representanter för vissa utrymningsorter till en konferens i Stockholm den 8—10 oktober 1940. Med ledning av de sålunda vunna erfarenheterna har kommissionen därefter utfärdat nya anvisningar för planläggande och verkställande av skolbarnsutrymning.

Beträffande inkvarteringsplanläggningen utvisade erfarenheterna från skolbarnsutflyttningen, att ett avsevärt antal av de förläggningslokaler, som tidigare uttagits genom utrymningsorternas eller länsstyrelsernas försorg, icke voro lämpade att vintertid användas som internatfastigheter. Under det första halvåret 1940 hade därjämte antalet utrymningsorter så småningom alltmera ökat. Antalet sådana orter utgör för närvarande 75. Behovet av inkvarteringsplatser hade till följd därav blivit större. Vissa omläggningar av inkvarteringsområdena visade sig därför nödvändiga för att anpassa planläggningen efter de ändrade förhållandena.

Dessa och andra omständigheter medförde, att kommissionen i samband med att kommissionen till vederbörande länsstyrelser anmälde de fastigheter, vilka borde reserveras för inkvartering under 1941, ansåg det erforderligt att underkasta de fastigheter, som ingått i den tidigare planläggningen, en grundlig översyn. Därvid utmönstrades dåliga fastigheter och nya förläggningsutrymnen inventerades. Kommissionen har därefter tilldelat utrymningsorterna erforderligt antal fastigheter att användas som internat för den händelse utrymning skulle komma att påbjudas under 1941. Tilldelningen har skett på så sätt, att kommissionen tillställt utrymningsorterna förteckning över fastigheterna med uppgift om antal förläggningsplatser, närmaste järnvägsstation m. m.

För att erhålla noggrannare kännedom om de fastigheter, vilka kunna ifrågakomma som internat, hava inkvarteringsnämnderna anmodats att med biträde av inkvarteringscheferna upprätta detaljerade uppgifter över varje sådan fastighet. En bearbetning av dessa uppgifter pågår för närvarande inom kommissionens kansli och allteftersom arbetet fortskrider tillställas utrymningsorterna ett exemplar av uppgifterna beträffande de inkvarteringsfastigheter, som tilldelats orten. Därigenom ernås bland annat, att myndigheterna i utrymningsorten bland de tilldelade fastigheterna för varje ändamål kan utvälja den förläggning, som får anses mest lämplig. I den mån som det vid kommissionens bearbetning av uppgifterna framgår, att en fastighet är mindre passande att användas som internat, utbytes fastigheten mot en annan.

I syfte bland annat att erhålla en fullständigare kännedom om de inkvarteringsmöjligheter, som föreligga inom olika delar av landet, har kommissionen inom de flesta län igångsatt ett omfattande inventeringsarbete.

Vid inventeringsarbetet, som ännu icke avslutats, undersökes dels de ytterligare möjligheter till internatinkvartering som förefinnas, dels ock vilket antal personer, som vid utrymning kunna omhändertagas i enskilda hem. Allt eftersom inventeringsresultaten inkomma till kommissionen, tillställas de utrymningsorter, som få anses hava tillgång till ett för litet antal platser i enskild inkvartering, ett ökat sådant platsantal.

Vid sidan av det sålunda pågående arbetet med planer för luftskyddsutrymning, fullföljer kommissionen vissa delvis ganska omfattande arbetsuppgifter, bland annat för planläggande av sådan utrymning, som kan bli nödvändig av militära skäl.

I förevarande sammanhang må även anföras, att kommissionen till behandling upptagit frågan om planläggning för att å vissa orter möjliggöra omflyttning av befolkning, som är bosatt i omedelbar närhet av för luftanfall särskilt utsatta anläggningar.

Även sedan planläggningsarbetet för utrymning och inkvartering fullföljts, kommer det emellertid alltför att krävas ett omfattande arbete för att ständigt kunna hålla planerna funktionsdugliga och för att anpassa planerna efter de ändrade förhållanden, som kunna uppkomma. När inkvarteringsplanläggningen omfattar ett mycket stort antal fastigheter, fördelade över hela landet, kommer planläggningen ständigt att påverkas av de planer på ianspråktagande av fastigheter, som uppgöras av andra myndigheter, framför allt de militära. Även de svårigheter, som komma att uppstå att förse den bortflyttande befolkningen med erforderliga förnödenheter, påkalla oavslutlig uppmärksamhet.

Vad angår anslaget till statens utrymningskommission: avlöningar har för budgetåret 1940/41 härför anvisats ett förslagsanslag av 150,000 kronor. Av anslaget bestridas avlöningar och arvoden till kommissionens ledamöter, ledamöterna i kommissionens rådgivande nämnd, tjänstemännen i kommissionens kansli, tillkallade sakkunniga samt inkvarteringscheferna.

I sin skrivelse den 8 april 1941 omnämner kommissionen, att utgifterna för arvoden och löner under innevarande budgetår intill den 1 april uppgått till 160,831 kronor 12 öre. Under mars månad hade till kommissionens ledamöter och tjänstemän utgått sammanlagt 15,293 kronor 9 öre samt till inkvarteringscheferna jämte biträden tillhoppa 10,388 kronor 58 öre. I sistnämnda belopp inginge emellertid vissa extra ersättningar och arvoden till ett sammanlagt belopp av 5,827 kronor 87 öre.

Kommissionen anser, att man, såvida oförutsedda händelser icke tillstöta, kan för nästa budgetår räkna med att en viss inskränkning av kommissionens kansliorganisation skall kunna genomföras. Enbart uppehållandet av en omfattande utrymnings- och inkvarteringsplanläggning krävde dock åtskilligt arbete från det centrala organets sida. Åtskillig uppmärksamhet komme enligt kommissionen säkerligen även för framtiden att behöva ägnas spörsmålet om den evakuerade befolkningens förseende med nödvändiga förnödenheter, t. ex. bränsle. Med hänsyn därtill torde man enligt kommissionen böra räkna med att den nuvarande kansliorganisationen måste uppehållas under en viss icke obetydlig del av nästa budgetår och att inskränkningar kunde företagas allenast så småningom.

Vad anginge den lokala organisationen av inkvarteringschefer hade dessa alltmör kommit att framstå såsom inkvarteringsorganisationens kärna och allt flera arbetsuppgifter hade måst anförtrors dem. Med hänsyn till det synnerliga ansvar, som vid en utrymning skulle komma att åvila dessa befattningshavare, vore det, framhåller kommissionen, angeläget att till dessa befattningar kunna förvärva de mest kvalificerade personer som stode till buds. En förutsättning därför vore, att inkvarteringschefernas arvoden icke vore alltför knappt tillmätta.

Kommissionen anför vidare, att kommissionen numera anser den uppskattning av förevarande medelsbehov för nästa budgetår till 180,000 kronor, som kommissionen gjorde i skrivelsen den 1 oktober 1940, vara väl låg. Kommissionen föreslår, att anslaget till avlöningar beräknades till 18,000 kronor i

månaden, och att anslaget för budgetåret sålunda upptoges till sammanlagt 215,000 kronor.

Statskontoret, vars yttrande inforrats över kommissionens skrivelse den 8 april 1941, förklarar, att då kommissionen icke framlagt några detaljberäkningar dess framställning i väsentliga delar undandrog sig statskontorets bedömande. Den av kommissionen lämnade summariska redogörelsen för de arbetsuppgifter, som ankomme å kommissionen och dess lokala organ, hade dock icke övertygat statskontoret om att avlöningsanslaget behövde höjas utöver det i årets statsverksproposition beräknade beloppet 180,000 kronor. Statskontoret föreställde sig, att det pågående arbetet med inventeringen av till internat lämpade fastigheter borde hava fortskridit så långt, att den därför erforderliga personalen inom en nära framtid skulle kunna helt indragas.

Beträffande därefter anslaget till statens utrymningskommission: omkostnader har för budgetåret 1940/41 härför anvisats ett förslagsanslag av 50,000 kronor. Av detta anslag bestridas kostnaderna för såväl kommissionens som inkvarteringschefernas verksamhet.

Enligt vad av kommissionens skrivelse den 8 april 1941 framgår uppgingo omkostnaderna för innevarande budgetår intill den 1 april 1941 till 71,126 kronor 86 öre, varför det beviljade anslaget överskridits med 21,126 kronor 86 öre. Under mars månad uppgingo omkostnaderna till 11,909 kronor 52 öre.

I nyssnämnda skrivelse anför kommissionen, att det tidigare till 60,000 kronor beräknade omkostnadsanslaget torde böra något höjas. Den fortsatta planläggningen för att förse en evakuerad civilbefolkning med erforderliga förnödenheter torde enligt vad kommissionen framhåller, framför allt om förråd behövde uppläggas på inkvarteringsorterna, påkalla resor från inkvarteringschefernas sida i större omfattning än tidigare beräknats. Med hänsyn därtill föreslår kommissionen, att förevarande anslag under nästa budgetår beräknas till 80,000 kronor.

Under återopande av delvis samma motivering som i fråga om avlöningsanslaget förklarar *statskontoret* i sitt remissyttrande sig icke vara övertygat om att omkostnadsanslaget behövde höjas utöver det preliminärt beräknade beloppet 60,000 kronor. Statskontoret påpekar särskilt, att en reducering av kommissionens personalstyrka givetvis komme att också medföra minskade expensutgifter.

Såsom förut omnämnts har utrymningskommissionen i sina framställningar om anslag för nästa budgetår hemställt jämväl om två ytterligare anslag, vardera å 500,000 kronor, nämligen dels till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning, dels ock till understöd åt civila flyktingar från Norge, Danmark och Finland m. m.

Vad angår det förra av dessa anslag utgår jämväl under innevarande budgetår ett anslag å 500,000 kronor för samma ändamål. Ursprungligen

ställdes detta anslag till kommissionens förfogande genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 april 1940, därvid statskontoret anbefalldes att på rekvisition, i mån av behov, till kommissionen utbetala högst förenämnda belopp från det å förskottsstat för försvarsväsendet m. m. under sjunde huvudtiteln anvisade anslaget till engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 21 juni 1940 angående fortsatt giltighet för vissa dispositionsbeslut beträffande förskottsstaten för budgetåret 1939/40 får beloppet disponeras jämväl under budgetåret 1940/41, därvid ifrågakommande utgifter skola bestridas från motsvarande förskottsanslag å den från och med den 1 juli 1940 gällande förskottsstaten.

Anslag till understöd åt flyktingar har jämväl under innevarande budgetår ställts till utrymningskommissionens förfogande. Sedan åt kommissionen uppdragits att omhändertaga och understödja civila flyktingar, som från Norge, Danmark, Finland eller de baltiska länderna inkomme till Sverige, har nämligen genom brev den 6 september 1940 till kommissionens förfogande ställts ett härför å tilläggsstat I för budgetåret 1940/41 under femte huvudtiteln anvisat anslag av 300,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Med skrivelse den 15 februari 1941 har socialstyrelsen inkommit med utredning rörande den med statens stöd bedrivna hjälpverksamheten för flyktingar. Utredningen, vilken innehåller förslag i fråga om organisationen av flyktingshjälpen, har varit föremål för remissbehandling. Jag är emellertid ännu icke beredd att taga slutlig ställning till de spörsmål, som innefattas i socialstyrelsens utredning. Utrymningskommissionens avlönings- och omkostnadsanslag äro emellertid av mig nu beräknade under antagande, att åtskilliga av de uppgifter i avseende å flyktingar, vilka för närvarande åvila utrymningskommissionen, komma att ombesörjas av annat organ. Härav för- anledes viss nedsättning av kommissionens avlönings- och omkostnadsanslag.

Vad angår avlöningsanslaget finner jag det möjligt att utan men för organisationen i besparingssyfte ytterligare något reducera det av kommissionen föreslagna beloppet.

Efter gjorda överslagsberäkningar har jag stannat för att föreslå, att avlöningsanslaget upptages till 195,000 kronor och omkostnadsanslaget till 75,000 kronor.

Vissa beräkningar hava gjorts angående storleken av det belopp, som kan komma att under nästa budgetår erfordras till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning. Så pass många osäkra faktorer spela emellertid härvidlag in att jag ej är beredd att nu hemställa om anvisande å riksstaten av något anslag för ändamålet. Uppkommande kostnader torde i stället tills vidare få utgå av medel uppförda å den beredskapsstat, varom chefen för finansdepartementet denna dag framlägger förslag.

På grund av det läge, vari frågan om organisationen av flyktingshjälpen, enligt vad jag nyss anfört, befinner sig, äskas i detta sammanhang ej heller något anslag till understöd åt nyssnämnda flyktingar. Tills vidare torde medelsbehoven för ändamålet få täckas från det för nästa budgetår under

femte huvudtiteln upptagna anslaget till bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (punkt 205 i statsverkspropositionen).

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa

dels till Statens utrymningskommission: Avlöningar ett förslagsanslag av ..... kronor 195,000;
dels ock till Statens utrymningskommission: Omkostnader ett förslagsanslag av ..... kronor 75,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.